

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu.

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apare odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1-3.

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci și întreprinderi Lei 500.—; pentru particulari Lei 400.—; pentru cooperative, funcționari publici, de bancă și comerciali Lei 300.—. **În străinătate** Lei 800.—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare □ cm. Lei 6.—

Fondator: **Dr. CORNEL DIACONOVICH.**

Director: _____

••○○□○○••

Redactor responsabil: **Dr. Mihai Veliciu.**

Sumarul:

Fascism. — Incercări asupra problemei evreești. — Preoții și băncile noastre. — Marca germană va fi dominantă în Europa.

Fascismul.

Fascismul este nedespărțit de numele lui Mussolini, și a fost organizat de acesta în anul 1919 în Milano cu scopul de a promova interesele războinice ale Italiei, și de a servi ca organ de apărare al statului contra mișcării marxiste, care ajunsese pe vremea aceea primejdioasă pentru ordinea socială din Italia. Din motivul acesta accentul a fost pus dela început pe aplanarea conflictelor dintre muncitori și patroni prin o reglementare a muncii și introducerea de legi corespunzătoare. Prin „Cartea del lavoro” din 1927 nivelarea deosebirilor de clase este pusă în practică înființând așa numite „corporațiuni” pentru fiecare tagmă muncitorească și intelectuală, cu scopul ca membrii corporațiunii să poată discuta și aplană mai nemijlocit chestiunile cari le privesc. Greve și rezistențe pasive au fost astfel delăturate.

Vremurile moderne cu mijloacele perfecționate de comunicare, ca telefonul și radio, au dat o importanță covârșitoare presei. Aceasta a devenit prin răspândirea enormă a ziarelor o îndru-

mătoare a culturii și opiniei publice. Nu se putea lăsa un instrument așa de eficient de educație și propagandă la cheremul orișicui, chemat și nechemat. S'a desființat deci libertatea presei, și ea a fost pusă în serviciul fascismului cu feluri bine precizate.

Mussolini și-a dat bine seama de părțile slabe ale poporului său, care este departe de a fi o unitate etnică din toate punctele de vedere. Doar' Italianul dela Nord, nu se deosebește numai ca limbă și tip sau chiar ca rasă de Italianul de Sud — cu toate că fascismul neagă acest lucru — ci se deosebește și în privința concepțiunii de existență a omului. Italianul dela Nord e întreprinzător și obișnuit cu munca grea a câmpului sau a muntelui. Italianul dela Sud e obișnuit cu o existență ușoară pe care i-o oferă natura generoasă la fiecare pas. Poamele și pescăriile îi sunt ușor accesibile și se pot nutri fără multă trudă. Este deci mai moale dela natură și mai puțin rezistent la viața ostășească pe care fascismul pune mare pond.

Deci, pentru a scoate o mare parte a populației din viața contemplativă ce seamănă mult cu felul de a vedea a popoarelor orientale, Mussolini a înființat asociații de tineret numite „Balilla” pentru copii dela 5—12 ani și „Avangardisti” pentru cei dela 13—18 ani. Infiltrând idei noi, și obișnuind la un trai nou pe copii,

Mussolini vrea să crească o nouă generație cu fizic mai robust, și cu mentalitate mai unitară. Asociațiile acestea pentru tineret, și asociațiile adulților numite „Dopolavoro“, sunt pepinierele unde se zămislește prin instrucțiune și sport noua generație italiană, menită să pășească pe urmele vechiului Imperiu Roman. „Dopolavoro“ sunt asociațiile unde muncitorul și intelectualul, după orele sale de lucru, să poate cultiva mai departe trupește și sufletește. O mulțime de instituții de învățământ și de educație fizică și ocazii de distracții îi stau aici la dispoziție pentru a-l duce mai departe pe calea progresului. Aci sunt înglobate școlile serale, academiile și universitățile populare, școli de atletism, asociații de furism etc.

Fascismul e un dușman declarat al francmasoneriei și al bolșevismului. A reușit în schimb, ca după mulți ani de dușmănie între statul italian și Vatican, să facă un compromis cu Sfântul Scaun, restabilind buna înțelegere între stat și biserică.

Unde numai s'a putut, guvernul fascist după ce a ajuns la putere în anul 1922, a căutat să ridice prestigiul italian, mai cu seamă în Marea Mediterană și regiunile din apropierea ei.

Sporul numeric al poporului italian care crește anual cu circa $\frac{1}{2}$ mil. oameni, a îndreptat pe Mussolini spre o politică de expansiune, care și-a găsit desnodământul în ocuparea Abesiniei și războiul din zilele noastre. S'a înființat astfel Imperiul italian. Italia a ieșit din încurcăturile politice interne și prin înarmările în stil mare, pe uscat, mare și aer, a devenit unul din factorii hotărâtori ai politicii internaționale. Talentul organizator a lui Mussolini a fost recunoscut și de adversarii săi cei mai înverșunați, și va trebui numai să vină o epocă de pace, pentru ca roadele activității sale să corespundă eforturilor ce le-a făcut pentru înălțarea poporului italian.

Dacă facem o comparație între fascism și socialismul național al lui Hitler, vom găsi unele asemănări, cu toate că ambele sisteme își au obârșia în condiții diferite sociale.

Teoriile fascismului despre stat, nu cunosc ideea de națiune în forma „na-

zismului“, ca rezultat al solului, sângelui și istoriei; totuși și fascismul a fost influențat de mișcarea nazistă germană, introducând în anul 1938 o lege contra Evreilor. Mișcarea socială generală ce au produs în Europa aceste două sisteme, tinde într'acolo, ca fiecare stat atins de aceste mișcări, să ajungă la același rezultat social, deși pe căi pornite din premise diferite, caracteristice fiecărui stat, așa, că în felul acesta să putem ajunge la o Europă unitară în cuget și simțiri.

Atât Mussolini cât și Hitler sunt convinși de această misiune a națiunii lor și ca urmare au făurit așa numita „axă“ Roma—Berlin, ca factor comun de luptă politică și socială, îndreptat la început mai cu seamă contra bolșevismului. De atunci s'au schimbat multe lucruri în Europa, și „axa“ a avut diferite evoluții, nu numai față de bolșevism, ci și față de așa numitele „democrații“ cu cari stă azi în războiu.

E. VANCU.

Incercări asupra problemei evreești

Guvernul d-lui ing. Giugurtu, încearcă pentru întâia oară, în mod serios, să rezolve problema evreească în România. Pusă, în chip dramatic, la 1922, această problemă a fost pentru tineret un ideal, iar pentru guvernanți un argument pentru asuprirea acestui tineret.

Nu s'a încercat totuși nici din partea tineretului acestuia entuziast, o explicare practică sau o încercare efectivă de rezolvare a problemei. Puternica propagandă se mulțumea totdeauna la partea facilă și impresionantă a problemei, la arătarea pericolului evreesc pentru neamul nostru, uneori cu date care te făceau să te cutremuri, totdeauna cu un vocabular avântat ce convingea ușor pe fiecare. Nu se arăta însă nicăeri partea „neagră“ a acestei probleme, dificultățile enorme ale înlocuirii evreilor din posturile ocupate în viața economică; despre munca titanică pe care trebuie să o depună românii pe de-o parte pentru a înlocui cu priecere pe evrei și apoi pentru a duce mai departe o operă de organizare economică românească a țării, pe baze noi ~ cu alte greutăți în cale.

Cei care intraseră în lumea oamenilor maturi, au avut o reacțiune instinctivă împotriva propagandei tineretului, pe de-o parte din cauză că erau în strânse legături cu evreii și subordonați materialicește lor și

erau „mulțumiți“ într'o situație pe care riscau să o piardă și apoi, chiar fără să-și dea poate seama, din cauză că lipsea explicația felului cum vor fi înlocuiți *practic*, evreii, îi vedeau pe aceștia *indispensabili* — de neînlocuit — chiar avantațoși față de o eventuală subordonare a noastră față de nemți, subordonare ce era profetită de obicei în legătură cu intențiile (în fond neadevărate) ale unor mișcări de dreapta.

Acest desinteres pentru partea practică a rezolvării problemei a fost unul dintre principalele defecte ale propagandei antisemite din România. O încercare de rezolvare a acestui aspect, ar fi cerut o muncă enormă din partea unui tineret prea ușor entuziasmat de vorbe, dar care șovăia repede chiar și în fața unor dificultăți de doctrină.

Cea mai bună dovadă despre acest fapt, a fost guvernarea Goga-Cuza la începutul anului 1938. Cu totul nepregătiți în domeniul economic, fără niciun simț de precizie pentru cele ce ar putea să se întâmple, au pornit totuși imediat după sosirea lor la putere, cu un atac masiv împotriva evreimii, care a provocat puternice reacțiuni ce amenințau serios însăși ordinea economică și politică a țării. Nu adăugăm la această expunere necesitatea antisemismului acestei guvernări, căci ori cât ar fi fost în legătură cu tentații evrei și ar fi continuat afacerile veroase ale guvernelor trecute cu ei, totuși caracterul guvernului era antisemit, și dacă ar fi putut lucra, s'ar fi ajuns la o completă eliminare a evreilor... dacă ar fi avut, desigur, mijloacele să o facă.

Mișcarea legionară, cu toate că a fost născută din mișcarea exclusiv antisemită a LANE-ului, nu a insistat asupra aspectului evreesc ce trebuie dat unei refaceri a României, deși a cuprins în propaganda ei ades această problemă. Atunci când s'a pus întrebarea despre modul practic cum trebuie rezolvată chestiunea evrească, mișcarea legionară a ales drumul aspru al comerțului, inițiind câteva magazine cooperative deosebit de norocoase în practica lor. Era calea adevărată și care a arătat în același timp enormele dificultăți legate de aplicarea ei.

Guvernul actual — care se apropie de problema evrească cu mai multă băgare de seamă, își dă probabil seama de toate dificultățile ei, atunci când e vorba de a pune în practică frumoasele idealuri anunțate dela 1922 și până azi.

Problema evrească, așa cum a fost mereu expusă, urma să fie rezolvată prin mai multe serii de măsuri, care, în linii mari, ar fi următoarele:

- Eliminarea evreilor din toate funcțiunile publice.
- Limitarea la maxim a numărului evreilor din profesiunile libere și gazetărie.
- Eliminarea evreilor din viața economică a țării industrie și comerț.

Ceea ce se urmărea în ultimă instanță, era îndepărtarea influenței evrești din viața noastră publică

și particulară, a acelei nefaste stăpânirii pe care o exercitau aceștia asupra vieții sufletești și materiale a țării.

Ori toată puterea evrească sta, în puterea materială a lor, în influența pe care o puteau exercita grație ei, nu atât asupra politicii țării direct, ci a politicienilor, plasați cu toții prin consiliile de administrație ale tuturor întreprinderilor evrești, angajați direct față de „amabilitățile“ iudaice.

Deci rezolvarea dificultăților în care se află țara din cauza prezenței nedorite a evreilor se poate face numai pe tărâmul economiei *practice*, indiferent dacă evreii vor rămâne în țară, liniștiți în ghetto-uri (la figurat, nu la propriu) sau că vor emigra.

Chestiunea evrească are și unele aspecte de ordin de politică externă, în măsura influenței acestora asupra politicii imperiului moscovit, dar nu e posibil a o discuta aici și suntem siliți a face chiar abstracție de ea, în expunere, cu riscul de a nu fi compleți, de a fi amenințați chiar, ca toate eventualele încercări de rezolvare a problemei la noi să fie zădărnice (cum a mai fost în trecut) de influențe din afară. Amenințarea unei intervenții rusești, se exercită însă aproape totalității problemei, astfel că, în cazul când ar reuși, ar distruge complet încercarea de eliberare de evrei, iar în caz contrar, nu ar avea nicio influență. Pentru aceasta, odată mai mult, trebuie să neglijem acest aspect al problemei.

Nu e nevoie de înșirat niciun fel de statistici, despre situația evreilor mai ales că în cea mai mare parte sunt foarte incomplete. Nu s'a căutat nicicând în mod serios să se vadă care e participarea efectivă a evreilor la viața economică a țării. Sistemul societăților anonime, mai ales, a împiedecat această cunoaștere, care nici nu a fost urmărită serios.

Se știe însă, în afara oricărei evidențe cu cifre, că mai mult de jumătate din întreprinderile noastre economice sunt în mâinile lor, atât în industrie, cât și în comerț.

Problema: să fie îndepărtați.

Dar cum?

Nu se poate da un răspuns, oricât de generic ar fi el, fără să se precizeze întâi care sunt liniile viitoare politice economice a statului. E azi mai mult decât evident, că principiile economiei liberale, bazate pe proprietatea individuală absolută, pe interes și liberă concurență, nu mai sunt singure cele care pretind dreptul la viață. Au apărut în ultimii ani, noi doctrine și forme *practice* de activitate economică, mai puțin precizate decât doctrina liberală, dar totuși pe cale de formare, de închegare și pornite nu din considerații teoretice ci pentru rezolvarea practică a unor dificultăți peste care nu se mai putea trece cu ajutorul vechilor formule.

Dificultatea este că aceste formule nu sunt încă precizate și mai ales sunt variate, sunt multiple și deci nu se poate cineva opri ușor la una sau la alta. (E desigur și un avantaj aici, anume acela că împiedică un stat minor de a copia pur și simplu o formulă și îl obligă de a „căuta” să dea o formulă chiar, parțial sau total din nou, în conformitate cu realitățile țării — un avantaj „potențial”, care poate fi utilizat — dar oamenii leneși găsesc posibilitatea de a copia și jumătăți de măsuri care înjumătățite prin copiere, dau exact drept rezultat, ceea ce am avut noi până acum).

Se pot identifica trei sau patru mari categorii de forme de activitate economică — care au desigur puncte comune, dacă nu ar fi decât faptul că se opun ideii de libertate economică. Ele s'au lămurit în diferite state și au drept caracteristică o activă intervenție a statului în viața economică.

În ordine oarecum „istorică”, e de amintit în cel dintâi loc experiența rusă, apoi începuturile unor măsuri energice în viața economică italiană, economia lui „New Deal” a lui Roosevelt și noile forme ale activității economice în cadrul planului german de patru ani și a economiei sale de război. S'ar mai putea adăuga încercările și realizările unor state mai mici care au încercat o economie planificată sau intervenționistă (Chile, Portugalia, Spania) dar nu sunt tipice, ca cele citate mai sus.

Aceste forme noi ale activității economice sunt caracterizate printr-o :

— intervenție activă a statului în viața economică ;

— o încercare de organizare a vieții economice ;

— alcătuirea unui plan de refacere a economiei sau pentru atingerea unui anumit scop în organizarea economică ;

— începuturi de etatizări a întreprinderilor economice fie în forma largă a unor societăți necapitaliste adică fără interesul singular al capitalistului ci cu participarea unui număr larg de „mici capitaliști” în primul loc angajați ai întreprinderii sau beneficiarii principali ai serviciilor ei ;

— o etatizare și mai avansată a vieții economice total sau parțial — prin eliminarea completă a interesului individual „capitalist” ;

— și o formă neatinsă încă, aceia a unei colectivități comuniste ideale — spre care se tinde în Rusia Sovietică și care caută să înlocuiască interesul individual ca motor al activității economice, cu interesul social prin mijloace pe care nu le discutăm acum aici.

Această scurtă înșirare este oarecum progresivă, măsurile luate au urmat, în general, ordinea arătată mai sus. Aceste măsuri, în felul cum au fost enunțate, dau o idee foarte vagă de cuprinsul reformei economice, sau dau una falsă, ele sunt în mare parte

determinate și în funcțiune de măsuri de ordin politic, de organizația socială a statului, astfel încât formele practice ale unei singure forme teoretice sunt foarte variate.

Problema care ne-am pus-o aici, nu este de a discuta formele posibile sau existente ale actualei ordini economice în devenire, ci să căutăm să înțelegem care e locul țării noastre, care sunt formele pe care înțelege să le aplice pentru a putea situa rezolvarea problemei evreești într'un cadru real.

Greutatea începe aici. Ne aflăm la un început de regim politic, cu linii de conduită care se termină încă în ceață. Sunt prea puține măsurile luate de guvern până acum pentru a putea întrezări din ele o cale pe care să putem spune cu siguranță că va trece.

Nu putem pleca nici dela ultimele măsuri economice ale fostului regim. Ele indicau ades un pronunțat amestec al statului în viața economică, dar făcut fără nicio unitate, decât doar aceea pe care o dădea principiul ce pare că governa politica noastră economică : „e indiferent dacă măsura luată e liberală ori de cel mai avansat amestec al statului în viața economică, principalul lucru era ca ea să rezolve în grabă o dificultate care n'a fost prevăzută și care nu mai putea aștepta, tot indiferent de rezultatele ce le va avea mai târziu”.

E și acesta un principiu dar valoarea lui e egală cu rezultatele pe care le-a dat.

Suntem deci siliți a căuta să schițăm o formă „posibilă” a politicii economice a guvernului și în cadrul ei să situăm rezolvarea problemei evreești.

Pentru aceasta avem la dispoziție programul guvernului precum și toate aspirațiunile naționaliste ale tineretului român dela 1922 încoace, chiar dacă în cea mai mare parte, sunt numai declarațiuni cu caracter politic, pe care guvernul a declarat că va urmări să le realizeze. Această formă posibilă a politicii economice a guvernului depinde de scopurile ei, unul din scopuri e rezolvarea problemei evreești, astfel că ne vedem închiși într'un cerc vicios într'o oarecare măsură. Realitatea economică românească e destul de puțin cunoscută și ea ar trebui să formeze baza de plecare a unei orientări reale în politica economică. Sunt totuși clare, unele imperative ale politicii economice românești :

1. Cunoașterea completă și sinceră a posibilităților noastre în domeniul economic.
2. Restrângerea sau mai exact, adaptarea noastră la posibilitățile pe care le avem.
3. O restrângere a exportului de materii prime și chiar de produse agricole în scopul de a realiza.
4. O industrializare a țării pe măsura necesităților noastre și a posibilităților pe care le avem în scopul unei desconggestionări a excesului de populație

rurală și a ridicării standardului de viață a totalității populației, nu ca un scop în sine ci pentru a se putea ajunge la înțelegerea conștient acceptată, prin o mai largă culturalizare a maselor, a aspirațiilor îndreptățite a acestui neam și a putea deci lupta prin descătușarea lui de servituțile unui trecut întunecat pentru împlinirea unui ideal moral și național... „o țară ca soarele mândru din cer“.

Nu e necesară însemnarea separată a idealului de „promovare a elementului românesc“. Problema e pusă fals, e tocmai invers: „*elementul românesc trebuie să promoveze economia națională*“. Aici e punctul de unde pleacă rezolvarea problemei evreești. S'a așteptat mereu, totdeauna, o „promovare a elementelor românești“, o „încadrare a personalului românesc în întreprinderile economice“, o „romanizare a industriei și comerțului“, toate făcute de stat. Dacă „statul“ ar avea puțința să facă el *toate* acestea, înseamnă că e atât de puternic, încât ar putea trece la rezolvarea directă a problemei întreținerii românilor fără ca ei să mai muncească și creînd el bogățiile și tot de ce au aceștia nevoie.

Dar statul nu poate și dovadă este că nici nu a făcut până acum nimic sau aproape nimic, în acest sens și nu va putea nicicând „promova elementul românesc“ până când acesta *nu se va hotări el* să promoveze statul și economia românească. Concluzia acestui fapt este că rezolvarea principalei probleme economice românești nu e de ordin pur economic ci una de educație. Și atunci nu se poate vorbi de „promovarea“ elementului românesc în industrie și comerț ci de o îndrumare a elementului românesc către viața economică.

Atitudinea statului românesc față de problema economică, în cadrul schiței de mai sus, trebuie să fie una de intervenție activă a lui prin:

1. Intocmirea unui plan economic în scopul împlinirii imperativelor amintite (sau altele).

2. Supravegherea împlinirii acestui plan care în ordinea practică a formelor de activitate economică, va trebui să renunțe cât mai curând la formele de exploatare economică capitalistă, și a le înlocui cu o „exploatare socială“ a bogățiilor țării și a serviciilor legate de transportul și consumul lor.

Chiar dacă am trece înaintea altor neamuri cu aceste forme „avansate“ de activitate economică, e mai mică greșala decât a încerca a construi o economie asemănătoare celei din Anglia sau Statele Unite, bunăoară, ca apoi, după cheltuirea unor eforturi imense să vedem că suntem siliți a proceda la o nouă transformare, pentru a păstra pasul cu celelalte țări care sunt pe cale de progres să-și transforme economia individuală într'una socială. E mult mai potrivit a face

efortul de construcție în vederea realizării unei economii *nouă*, chiar puțin îndrăznească, decât a alerga după un nesfârșit provizorat.

Practic problema comportă două acțiuni: Ambele începute simultan, dar pe când una urmărește rezolvarea temeinică a problemelor de mai sus într'un timp oarecare, cea de a doua acțiune, va trebui să găsească soluțiile momentane pentru a preîntâmpina greutățile pe care le va produce eliminarea evreilor din viața economică, precum și celelalte probleme actuale.

Eliminarea evreilor trebuie făcută după următoarele norme principale:

a) Ea trebuie să fie cât mai rapidă, adică să nu se aștepte și să nu se amâne prea mult cu măsurile care sunt hotărâte;

b) Înlocuirea să nu se facă prin schimbare directă a oamenilor dintr'o întreprindere cu alți oameni. Serviciile și întreprinderile trebuie să fie noi, altele, care să funcționeze alături, cele evreești urmând a fi închise de autorități în cazul când nu ar renunța singure să lucreze. Pentru întreprinderile cu utilaj, care nu poate fi prelucrat în altă parte, preluarea se face tot de către o întreprindere nou constituită, separat, care va prelua complet activitatea vechii societăți în anumite condiții de plată a instalațiilor către vechii proprietari sau mai potrivit, unei case de compensări și supraveghere a lichidărilor de acest fel. Se va evita, în orice caz cel mai mic amestec al noilor conducători cu vechile întreprinderi.

Nouile societăți indiferent de mărimea lor, nu vor mai avea în niciun caz un caracter capitalist, ci forma de „exploatare socială“ schițată mai sus.

Pentru început, forma actuală „românească“ a cooperației, este potrivită, cu atât mai mult, cu cât există un cadru ce poate proceda la o activitate neîntârziată. Ea nu este însă cooperație în sensul „originar și teoretic“ al cuvântului, dar acest fapt nu o împiedică să poată fi efectivă, cu atât mai mult, ea va fi capabilă de o evoluție în sensul ce va fi necesar.

Se va evita pe cât e posibil - deși pare anacronic - ca societățile românești în ființă azi să preia ele societăți evreești. Cu toate că nu se va urmări imediat o politică de desființare a lor și nici măcar de limitare a activității lor, scopul final nu e de a fi lăsate în forma lor de acum, așa că încurajarea lor prin preluarea unor societăți - în afară de abuzurile posibile - nu e logică;

c) Această înlocuire să nu fie un act automat - oricât de bine ar fi el executat - ci o înlocuire conștientă a întreprinderilor utile și în măsura în care vor fi necesare.

Opera pare poate prea simplă în cele schițate. Dar ceea ce nu apare imediat, ceea ce nu e vizibil, e

munca enormă care trebuie depusă pentru realizarea celor de mai sus. Principiile pot fi oricât de simple lucrul rămâne imens. Și atunci, se pune problema grea a puținței de îndeplinire a lui. Cine vor fi aceia, cari fără să aibe poate educația în sensul sacrificiului pentru colectivitate pe care o vor avea generațiile viitoare, vor întreprinde enorma muncă de a duce la bun sfârșit românizarea efectivă a vieții economice românești, într'un spirit nou, care nu aduce niciun fel de avantaj material personal, decât satisfacție nemăsurată, pe care o vor avea oamenii aleși ce vor ști munci aci din greu, tăcuți, neștiuți, nerăsplătiți pământeste.

O problemă care începe prin a fi una pur economică, se transformă încet într'o operă cu caracter politic, bazată pe un înțeles nou a misiunii unui cetățean în cadrul statului, bazat pe o educație nouă, plină de adevăr și virtute.

Ciudate sunt măsurile lucrurilor. Nu se mai poate vorbi azi cu ușurința de ieri despre „materialismul istoric“, într'o lume ce pune accentul pe suflet, dar care poate, prin ordonarea vieții economice la maxim, să ajungă cu timpul iarăși subordonată economicului.

Problema evreească se pune azi pentru poporul nostru în chip definitiv și cu toată tragedia pe care o poate închide în ea în caz de nereușită. Aceste câteva rânduri sunt numai o încercare de discuție a ei. Nu cuprinde nici soluții savante, nici dictate absolute. E mai bună o discuție greșită decât a nu face niciuna, atunci când e numai o simplă expunere. În zeci și zeci de păreri, va ieși deasupra diamantul adevărului. Cei care au de spus ceva să spună. Nu s'a scris încă prea mult, la noi în țară, asupra problemelor economice, fie chiar greșit. Mai ales azi.

Dr. N. N. PETRA.

Preoții și băncile noastre.

O serie de măsuri luate recent de dl Radu Budișteanu, ministrul cultelor și artelor, privind „interes general pentru o cât mai bună funcționare a departamentului ce conduce“, ne face să ne ocupăm de rolul preoților noștri în economia națională, deoarece în punctul 3 al seriei de măsuri se arată:

„Interdicția formală de participare a preoților în consiliile de administrație — retribuți sau onorifici, directori, casieri etc. — comitete de conducere altele decât cu caracter pur spiritual, cultural sau caritabil, orice activitate în afara altarului fiind străină harului preoțesc și în consecință prejudicabilă înaltei misiuni de creare și menținere a sufletului național, ce incumbă în prim loc slujitorilor altarului“.

Când vorbesc de rolul preoților în relațiunea din titlu, înțelegem pe preoții din Transilvania, cari fără

îndoială au mari merite în jurul naționalizării comerțului bancar românesc din Transilvania. Nu ar trebui deci, ca „măsurile de interes general“ să se ordone din un punct de vedere unilateral, deoarece atunci există primejdia, să tăiem împreună cu uscăturile, și ramurile vitale de cea mai mare importanță ale economiei noastre naționale.

Pentru a ilustra lucrul acesta și a face mai explicit punctul acesta de vedere, trebuie să mergem cu câteva decenii înapoi în dezvoltarea vieții economice din Transilvania. Pe la anul 1870 înflorea încă cămătăria, și satele noastre erau prada jupuitorilor evrei, căci luau 1 crețar săptămânal după un zlot de argint, ceea ce vine la 52% la an. Aservirea aceasta economică a făcut să nască în capul conducătorilor noștri ideea despre emanciparea financiară a Românilor din Transilvania. În consecință s'a procedat la înființarea unei bănci cu capital pur românesc, a Băncii „Albina“, cu menirea să adune capitalurile disponibile românești și să le distribue apoi celor doritori în formă de credite ieftine, indignând astfel răspândirea cămătăriei. După cum s'a văzut mai târziu, ideea aceasta a fost așa zicând revoluționară pentru acele vremuri, și mulți s'au îndoit de posibilitatea ca noi Români, abia scăpați de iobăgie, să fim în stare a ne afirma pe teren financiar. Dacă lucrul acesta cu toate acestea a fost posibil, este a se atribui faptului, că fondatorii băncii s'au adresat în prima linie preoștii noastre.

Să știe ce rol covârșitor a avut în Transilvania preoșimea română de ambele confesiuni pentru menținerea individualității noastre naționale. Ei nu erau nici decum figuri de anecdote populare ca preoșimea din folklorul de dincolo de Carpați, ci erau adevărați conducători ai neamului și în bine și în rău. Din rândurile lor s'a ridicat la început clasa noastră intelectuală, până ce și țărănimea a ajuns la atâta putere materială, să-și poată trimite copiii la școală. Deci, când s'au lansat liste de semnare pentru acțiuni, propaganda s'a făcut în prima linie prin preoți. Dacă răsfoim istoria înființării băncii „Albina“ întocmită la a 25-a aniversare de cătră N. Petra-Petrescu, găsim acolo și lista de subscriere a acțiunilor, și printre semnatori dăm la fiecare pas de câte un preot sau altă față bisericească. Preoșimea a îmbrățoșat deci cu mult entuziasm înființarea băncii, și fiecare avea ambiția să aibe măcar o acție. Ei au pornit propaganda și printre plugari, și astfel capitalul fu iute semnat. În curând exemplul „Albinei“ fu urmat și de alte fondări de bănci, și în tot locul preoșimea a fost factorul cel mai important de activitate. Natural, că fiind ea elementul intelectual aproape exclusiv — mai ales în comunele rurale — rolul de mijlocitori și adunători de capitaluri a rămas și mai departe în mâinile lor. După cum era și natural, mulți dintre ei au ajuns în consiliile și comitetele de censored ale băncilor înființate cu ajutorul lor, și ni s'a văzut că guvernului unguresc, ostil față de orișicare de eman-

cipare culturală și economică a noastră, nu ia trecut prin minte, ca din această activitate să tragă concluze nefavorabile față de preoșime. Natural că pozițiile câștigate de preoși la început s'au menținut și mai departe în bănci, și cu sporirea lor s'au chiar amplificat. Evoluția aceasta la noi în Transilvania, a fost cât se poate de salutară pentru conducerea băncilor și emanciparea noastră economică. Activitatea preoșilor nu a stat și nu stă nici azi în conflict cu dogmele religiei, fiindcă doar' chiar dela început era îndreptată contra cămătăriei pe care religia creștină o condamnă. Și azi chiar preoșimea din Transilvania are un rol foarte important în conducerea băncilor noastre, reprezentând acolo nu numai un element îndrumător, ci și unul moral, drept garanță pentru o gestiune corectă.

Ce privește partea materială de care să bucură preoșimea noastră în legătură cu băncile, ea nu este de așa natură, încât să îndemne la risipă sau vieață opulentă. Băncile noastre au caracterul de bănci populare, cu capitaluri de obicei mici, și cu beneficii modeste, tocmai fiindcă nu sunt bănci de speculă ci bănci cu principii altruiste, cari pun accentul mai mult pe dezvoltarea spiritului de economie și de ajutorare. Nu se poate deci reproba retribuirea de care se bucură un membru de consiliu. Este o retribuțiune meritată și în cele mai multe cazuri binevenită, deoarece cunoaștem cu ce salarii mici este preoșimea plătită, și un mic venit din altă parte e chiar necesar și justificat pentru susținerea familiei de obicei numeroase, mai cu seamă în epoca prezentă de criză economică perpetuă când urcarea scumpetei nu mai are sfârșit.

Este de sine înțeles, ca Ministerul Cultelor să funcționeze cât mai bine, dar ar fi de dorit ca și preoșimei să i să păstreze posibilitatea de a activa și mai departe într'un sector unde activitatea sa de până acuma a fost de foarte mare folos pentru ridicarea țăranului din mizeria seculară la care a fost condamnat de stăpânitorii săi nemiloși, și moralul său nu numai că nu a suferit prin această activitate dar' a fost ridicat foarte simțitor, căci nu te deprimă mai mult, și nu te îndeamnă la fapte josnice mai mult, ca sărăcia. Este cunoscut, că rolul preotului nu este numai duhovnicesc, ci și în mare parte de activitate practică în toate domeniile vieții zilnice. Mii și mii de familii românești se pot număra cari au putut cumpăra pământ dela streini cu ajutorul băncilor conduse de preoși. O astfel de activitate economică și totdeauna națională nu ar trebui ignorată și luată drept bază pentru măsuri restrictive.

O dovadă mai mult, că o activare pe teren economic nu este incompatibilă cu haina preoșească, s'a dat acum 4¹/₂ ani la „Conferința Economică” din Cluj, care s'a ținut sub auspiciile mitropolișilor ambelor confesiuni românești din Transilvania. Dacă înșiși capii bisericei admit o astfel de activitate, și

iau chiar ei parte la ea, nu văd din ce motiv nu s'ar pute a găsi o modalitate pentru a face și în viitor posibilă activitatea atât de rodnică în interes obștesc a preoșimii.

E. V.

Marca germană va fi moneda dominantă în Europa.

Declarațiile d-lui N. Funk în fața reprezentanților presei străine și germane.

Marca germană va fi moneda dominantă în Europa, — a declarat d-l Funk, ministrul Economiei Reichului, care a fost însărcinat de mareșalul Reichului Goering să pregătească proiectele pentru reconstrucția economiei germane și europene după războiu.

D-l Dr. Funk a făcut această declarație în fața reprezentanților presei străine și germane. La întrebarea cum trebuie concepută orânduirea economică generală în noile condiții europene, d-l Dr. Funk a subliniat că politica economică nazistă nu s'a la lăsat niciodată condusă în metodele ei de un dogmatism rigid. Totdeauna a fost aplicată metoda care apărea dela caz la caz, cea mai potrivită. Nici în viitor nu se plănuiește ridicarea de construcții artificiale. Noua ordine economică europeană va fi ridicată pe temelii firești.

Războiul va avea urmări adânci în economia mondială.

E dela sine înțeles, a adăugat ministrul economiei, că războiul va avea urmări adânci în întreaga economie mondială. Germania va colabora foarte de aproape cu Italia. Forțele economice ale celor două țări vor fi înmănunchiate pentru reconstrucția Europei. După sfârșitul victorios al războiului vor fi aplicate acele metode, care au asigurat Germaniei, înainte și în cursul războiului, marile ei succese economice.

Firește, nu este vorba de a lăsa din nou să se manifeste jocul liber al forțelor.

Problema valutară.

Trecând la problema valutară, ministrul economiei a declarat că ea se va soluționa dela sine în cadrul unei rașionale diviziuni a muncii între economiile europene, deoarece ea nu va mai fi atunci decât o problemă de bună tehnică monetară.

Se înțelege că moneda Băncii Reichului va fi moneda dominantă în Europa. Formidabila sporire de putere a Reichului va aduce cu sine o consolidare a mărcii Reichului. Zona în care marca Reichului va avea putere de circulațiune va crește neîncetat. Marca Reichului va trebui eliberată de orice cătușe. Deosemeni, vor trebui să fie înlăturate diferitele tipuri de mărci.

Nu se proiectează nici reintroducerea circulației absolut libere a devizelor, nici o uniune monetară în toată Europa, care ar avea drept condiție prealabilă o uniune vamală.

Problemele valutare vor fi rezolvate pe baza solului bilanțelor de valori. Sistemul de decontare de până acum — clearingul — constituie temelia pentru o eventuală îmbunătățire a raporturilor valutare. Se va ajunge, pe baza metodelor de până acum ale raporturilor economice bilaterale și ale convențiilor de plăți,

la o nouă dezvoltare în direcția raporturilor economice multilaterale și la o achitare a soldurilor de plată ale fiecărei țări, astfel încât diferitele țări să poată participa la un clearing, care să ducă la raporturi economice regulate.

Atunci vor putea fi înlăturate și piedicile actuale în domeniul devizelor.

Viitorul spațiu economic european.

D-l Dr. Funk s'a ocupat apoi de viitorul spațiu economic european. Anumite produse nu vor exista în Europa, dar nici mărfuri prisositoare.

Nu există intenție de a face din Germania Mare și Europa o autarhie absolută. Se va urmări dar și în viitor ca produsele industriale germane să fie desfăcute. Se va tinde de asemeni ca toate produsele să existe în cantități suficiente în spațiul economic dominat de Germania, pentru ca acest spațiu economic să fie independent de alte spații. Libertatea economică a acestui spațiu trebuie deci garantată.

Va trebui să se urmărească țelul ca, în vremuri de nevoie, spațiul economic al mării Germanii să nu fie dependent de forțe asupra cărora Germania nu are înrâurire. Aceasta nu este o autarhie în înțelesul unei autosatisfacere, ci o doctrină economică, politică și vitală, care lasă un mare câmp de acțiune pentru export.

Potențialul de export va fi, după războiu, cu mult mai mare în Germania.

Mărfurile noiei Europe.

D-l Funk s'a ocupat apoi de mărfurile pe care noua Europă le așteaptă din Rusia, America, America de Sud și Asia de răsărit.

Rusia se va dezvolta și mai mult ca furnizor de materii prime și cumpărător de mărfuri germane manufacturate.

Măsura în care Germania va face un comerț cu Statele Unite depinde de americani. Dacă Statele Unite vor să contribuie a reasigura continuitatea economică a lumii, ele vor trebui să renunțe la metoda greșită de a voi să fie în același timp cea mai mare țară creditoare și cea mai mare țară exportatoare a lumii.

Chestiunea aurului.

D-sa s'a ocupat apoi de faptul că cea mai mare parte a aurului se află în America de Nord. Aurul nu va mai juca în viitor vre'un rol pentru valutele europene. Valuta nu este dependentă de acoperire, ci de valoarea pe care i-o dă statul.

Comerțul cu America de Sud și cu Asia de răsărit se va dezvolta din nou, îndată ce va înceta pirateria engleză.

Dificultățile economiei mondiale s'au ivit în urma metodelor din Versailles și a faptului că a dispărut marea piață rusă. Când se va restabili ordinea și în China va exista și în Asia de răsărit o piață foarte receptibilă.

Relațiile comerciale cu America.

Nu cred, a declarat d-l Dr. Funk că vor reuși străduințele care tind a da piețelor americane un caracter autarhic, deoarece lipsesc toate condițiile economice prealabile pentru a despărți piețele americane de restul lumii.

Statele Unite trebuie să renunțe la ideea că vor putea impune Germaniei sau Europei condițiile lor economice. Pentru a face comerț cu America de Sud nu avem nevoie de mijlocirea nord-americană. Rela-

țiile economice germano-americane se vor petrece pe baza unor acorduri libere cu state suverane, sau nu vor exista deloc.

Nu există dificultăți tehnice în calea normalizării actualelor relații comerciale între Statele Unite și Germania. În viitor, vor exista și mai puține.

D-l Funk, analizând problema calității mărfurilor, a declarat că în această privință mărfurile germane nu au a se teme pentru viitor.

Trecerea dela economia de războiu la cea de pace.

După ce a expus metodele de finanțare a războiului în Germania, și anume prin muncă, d-l Dr. Funk s'a ocupat de trecerea dela economia de război, la cea de pace.

Această trecere nu va pricinui o criză economică mare. După război, va trebui să se observe o anumită ierarhie a marilor bunuri economice. Fluviul monedei și al creditului va fi dirijat după nevoi, iar Germania va îndeplini, în prima linie, sarcinile cele mai însemnate.

Ministrul economiei a rezumat apoi ideile sale în următoarele puncte:

Tratate economice cu termene lungi.

1. Prin încheierea de tratate economice pe termene lungi cu statele europene, se va urmări adaptarea economiilor naționale europene la piața germană, prin planul de producție pe termene lungi, adică adaptarea la o piață de desfacere sigură pentru ani de zile. Astfel se va putea ajunge la o sporire a producției europene și la producțiuni noi.

Pe de altă parte, vor exista pentru mărfurile germane posibilități mai favorabile de desfacere pe piețele europene. Prin crearea de raporturi stabile între cursuri se va asigura un sistem de plată, care va funcționa fără greș în raporturile de schimb dintre diferitele state.

Solidaritate economică între popoarele europene

2. Trebuie să se determine o întărire a sentimentului colectiv economic între popoarele europene printr'o cooperare în toate domeniile politicii economice. Solidaritatea economică trebuie să dea posibilitatea unei mai bune reprezentări a intereselor economice europene față de alte grupuri economice din economia mondială.

Această Europă unită nu va îngădui ca formațiuni extra-europene să-i prescrie condiții de natură politică sau economică. Ea va face negoț cu alții pe bază de egală îndreptățire, puțând arunca în cumpănă întreaga greutate economică a continentului.

CHEIE

pentru

**calcularea intereselor
cu instrucțiuni pentru folosirea ei**

revăzută de

CONSTANTIN POPP

Director în pens. al băncii „Albina” Sibiu.

Sibiu, 1940 — Editura „Dacia Traiană”, S. A.

Prețuri Lei 10